Vissers en de overheid

Zon, maan, sterren en planeten
Heeft de visserman steeds zijn koers
op uitgemeten
Maar om biologen en politici
te doorgronden
Is geen instrument voor uitgevonden

Zo dicht een anonieme visser in het rapport *Beroepsvisserij op de Noordzee* uit 2001. Hij verwoordt daarmee ongetwijfeld het gevoel van onvermogen van veel vissers ten opzichte van de bemoeizucht van beleidsmakers, biologen en politici. De verhouding tussen vissers en de overheid is over het algemeen gespannen. De overheid betekent hier vooral: 'Brussel', want de regelgeving en het beleid voor de visserij zijn bijna geheel Europees.
De overheid houdt de visserijsector met talloze EU-regels in een houdgreep. En de sector zelf vertoont dikwijls een sterke tegenzin om zich te houden aan al die regels. De maritiem antropoloog Rob van Ginkel verklaart deze gespannen relatie door het feit dat beide partijen vis en viswater als *common property resources* beschouwen, gemeenschappelijke bronnen. Vis is een natuurlijke rijkdom, die niet plaatsgebonden is. De overheid en de vissers verschillen van mening over van wie het water is en van wie de opbrengst uit de zee, het vruchtgebruik; beide partijen menen dat niemand er uitsluitende aanspraken op kan doen gelden. Vierhonderd jaar geleden roemde de schrijver en jurist Hugo de Groot al onze *mare liberum*, de vrije zee, met zijn open toegang tot zeeën en oceanen. Maar vanaf de jaren zeventig werd dat een *mare clausum*, een gesloten zee – met exclusieve economische zones, voor de visserij gesloten gebieden, quotastelsels en toegangslimitering.
Al langer was bekend dat overbevissing leidde tot minder vis in Europese zeeën, rivieren en meren, maar pas rond 1970 ging de Nederlandse overheid zich serieus met dit probleem bezighouden. Er kwamen onder meer nationale quota. Ook werden in Europees verband afspraken gemaakt om de overbevissing terug te dringen. In 1983 kreeg de Europese Unie een Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB), dat het gezamenlijke beheer van de visbestanden regelde.

Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid trad in 1983 in werking. De verhouding tussen 'Brussel' en de visserij is sindsdien vaak gespannen.

VISQUOTA
Op basis van wetenschappelijke studies over de voornaamste visbestanden bepaalt de Raad van Visserijministers jaarlijks hoeveel vis de vissers uit de EU het volgende jaar gezamenlijk mogen vangen, de TAC's (*total allowable catch*), per vissoort en per visgebied. Op basis van de verschillende TAC's wordt bepaald hoeveel elk land afzonderlijk van elke vissoort mag vangen. Dit zijn de nationale visquota. Het visquotum is dus de hoeveelheid van een bepaalde soort vis die één EU-land (bijvoorbeeld Nederland) in een bepaald zeegebied mag vangen. Nationale quota kunnen onderling geruild worden; Nederland kreeg op die manier in het verleden een groot deel van de vangstrechten voor platvis in handen.
De EU heeft ook afspraken gemaakt met landen buiten de EU over visvangst in hun wateren. Een deel van de Nederlandse trawlers vist daarom geregeld buiten de wateren van de EU, bijvoorbeeld voor de kust van Mauritanië of IJsland.
Zoals elk EU-land verdeelt Nederland de visquota over de vissers. De hoeveelheid vis die een visser van elke soort mag vangen heet een contingent, maar wordt in de volksmond meestal ook quotum genoemd. Het quotumsysteem geldt voor onder meer haring, kabeljauw, makreel, schol, tong en wijting. De Algemene Inspectiedienst (AID) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit controleert of vissers zich aan de technische maatregelen houden en of ze geen vis aan land brengen waarvoor ze geen quotum hebben. In de jaren tachtig vingen vissers veel meer vis dan ze mochten volgens hun quota. Ze omzeilden massaal de controles van de AID, waardoor grote spanningen ontstonden tussen AID'ers en vissers. Dit leidde er zelfs toe dat de toenmalige visserijminister, Gerrit Braks, in 1990 moest aftreden. Om de quotaregeling beter uitvoerbaar te maken, richtten de overheid en de vissers in 1993 gezamenlijk de Biesheuvelgroepen op, vernoemd naar de oud-premier die ingehuurd was om de fraudeperikelen de wereld uit te helpen. Deze Biesheuvelgroepen zijn gebaseerd op samenwerking en onderlinge controle. Daarmee zijn de vissers zelf en niet meer de overheidsinstanties belast met het beheer van de quota.

SOCIALE CONTROLE
In de Biesheuvelgroepen zitten tussen de vijftien en honderd kottereigenaren die samen de quota van verschillende soorten beheren. Binnen een Biesheuvelgroep kunnen vissers hun contingenten of zeedagen (het aantal dagen dat elk schip op zee mag verblijven) aan elkaar verhuren. Dit zorgt ervoor dat groepen vissers met grotere flexibiliteit binnen het hun toebedeelde quotum kunnen blijven. Daarnaast leidt de samenwerking in groepen tot een grotere sociale controle. Bedrijven die zich misdragen kunnen een stevige boete krijgen en in het uiterste geval uit de groep worden gezet. De controles van de AID konden na het instellen van de Biesheuvelgroepen minder intensief worden. Desalniettemin blijft het negatieve beeld bestaan van vissers die ieder jaar vangen wat ze vangen kunnen en zich weinig bekommeren om overbevissing. Blijkbaar worstelt de sector nog steeds met een imagoprobleem.

Henk en Annie Messemaker

"We hebben zo'n mooi beroep! Ik ben best hartstikke gelukkig"

"ALS IK OVERNIEUW ZOU MOETEN BEGINNEN, werd ik zo weer zeeman". Henk zit wat onderuitgezakt in zijn fauteuil. Zijn gezicht is bruinverbrand van het laatste reisje. Annie, zijn vrouw: "Ja, dat zegt-ie altijd. Maar hij zegt ook altijd dat-ie piloot had willen worden." Henk: "Daar hoefde je vroeger thuis niet mee aan te komen, piloot. Er moest gevaren worden. Ik ben hartstikke trots op mijn kotter. Ik heb de prachtigste kotter van de hele Katwijkse vloot. En dan drie jongens en straks hopelijk een kleinzoon aan boord. We hebben een mooi beroep! Ik ben best hartstikke gelukkig."

Henk Messemaker (1941) straalt uit: ik ben geslaagd in het leven. Net zoals het interieur van zijn woonkamer dat uitstraalt. Ruime fauteuils en banken, veel glas en glimmend wit en goud. De nieuwste technische snufjes op hifi- en televisiegebied. Zijn vrouw Annie (1940) zit op de bank. Ze is uitzonderlijk slank en aantrekkelijk en lijkt eerder op een goed geconserveerde Parisienne dan op een Katwijkse vissersvrouw. Pas zodra Annie begint te vertellen over haar leven met Henk verraden haar accent en woordkeuze haar afkomst. We hebben twee gesprekken met de Messemakers in hun woning aan de Drieplassenweg, het eerste in de zomer van 2005 en een tweede in het voorjaar van 2007.

"We hebben elkaar ontmoet bij het stoomgemaal, hier in Katwijk", vertelt Annie. "De Voorstraat was eigenlijk dé huwelijksmarkt. Maar wij wandelden toevallig dáár, ik met een vriendin en hij met een vriend." Henk: "Ik dacht, dat lijkt me wel wat, maar ik dacht dat ze een Noordwijkse was en ik vroeg aan mijn maat, ken jij dat grietje? Ik voer toen op de grootste logger van die tijd en stuurde vanuit Frankrijk een kaartje, terwijl ik haar huisnummer niet wist. Ik gokte op nummer 24, maar het was 22."

Annie: "Ik wist niet van wie het was, dat kaartje. Henk Mes stond erop, maar ik kende hem echt niet. Hoe ziet-ie eruit, vroeg ik aan mijn vriendin, o, is dat die gozer die steeds zo naar me loopt te knipogen? – en toen wist ik wie het was. Hij was zo verlegen, hoepla, dan was-ie weer weg. Dat was in oktober; in december hadden we zo'n beetje verkering en na drie jaar waren we getrouwd." "Dat was alleen maar sparen", herinnert Henk zich die tijd. "Mijn

Henk Messemaker, elf jaar oud, gaat als prenter een reisje met zijn vader mee, 1952.

moeder spaarde voor mij; ik kreeg zakgeld, tien gulden kreeg je toen als jongen, soms een rijksdaalder meer." Van zijn zakgeld wist Henk toch nog te sparen, vertelt Annie. "Ik was achttien en toen kreeg ik van hem een gouden ring van vijfentachtig gulden, uit Leiden, dat was heel veel geld. Het was mijn eerste ringetje."

"Ik ken nog wel een andere anekdote uit die tijd, als het mag van jou." Annie kijkt naar haar man. "We hadden verkering met mekander. En toen op een maandag vroeg mijn moeder: Meid, hoe is het, je moet toch niet bevallen? Je werd vroeger wel in de gaten gehouden, hoor, of je ongesteld werd of niet. Dat kun je je nu niet meer voorstellen." Annie vertelt hoe in die tijd de maandverbanden van stof gewassen moesten worden en dan aan de lijn hingen om te drogen. Als er een tijdje geen maandverbanden in de was zaten, wisten moeders wel hoe laat het was. "Nou, kan het dan?, vroeg mijn moeder. En ik zei: Ja, het kan wel. En het was ook zo."

Zoals dat in die tijd ging, regelden de twee moeders dat er getrouwd zou worden. "Ik wist zelf nog van niks", zegt Henk. "Ik viste bij Piet Varkevisser, een imposante man, dat was echt een hereschipper, van zo'n groot schip. Als je daar mee varen kon, dan was je de held van het dorp, liep je naast je schoenen eigenlijk. Ik riep mijn vader op om een praatje te maken via Scheveningen Radio en ik vroeg: Hoe is het thuis, alles wel? En mijn vader zei tegen me: Als je straks thuis komt, hoef je je eigen niet ongerust te maken. Ik wist helemaal niet wat-ie bedoelde, ik wist van niks. Dus ik kwam vrijdags thuis en mijn moeder zei: Je moet trouwen. Nou ja, mijn moeder huilen; ik was de jongste thuis, dus ze wilde me niet kwijt. Ik me opknappen en wassen en naar haar moeder toe." Annie knikt. "Ja, want je ging vroeger niet zelf naar je vriendje toe – al was-ie bij wijze van spreken zeven weken weg geweest. Nee, je bleef wachten totdat hij bij jou thuis kwam." Henk vervolgt: "Annie was nog aan het werk, dus ik ging naar haar moeder toe en die zei meteen: Hier kunnen jullie niet wonen. En daarna ging ik Annie van de tram halen, en ik zei: We gaan trouwen. Klaar. Zo is het gegaan..."

Wie denkt dat het in die jaren een uitzondering was dat een meisje en een jongen móesten trouwen, of dat zoiets een schande was, heeft het mis. "Nee hoor," meent Annie, "zijn ouders en mijn ouders moesten ook allebei trouwen." Een probleem ontstond alleen wanneer het meisje zwanger was van een jongen die geen geld bleek te hebben. Bij de ouders van Henk had dat bijvoorbeeld een rol gespeeld. Henk: "Het ging meestal om de centjes. Als ze hoorden dat je genoeg centen had, dan lulden ze er niet meer over. Dan was er geen probleem. Mijn moeder was de dochter van een schipper, ze woonde op de Boulevard. Haar vader bezat twee huizen in Katwijk – dat was een man van aanzien. Mijn moeder had verkering met mijn vader, toen waren ze zestien, zeventien jaar. Maar mijn vader was de zoon van een weduwvrouw die op het wantveld zat te boeten. Op een gegeven moment moesten ze trouwen, maar er was géén bruiloft. Mijn moeder mocht niet met mijn vader trouwen. Dat hou je niet voor mogelijk. Het is daarna allemaal goed gekomen; door zijn capaciteiten als visser is mijn vader opgeklommen in de sociale rangorde."

In 1961 trouwden Annie en Henk Messemaker. Ondanks de huizenschaarste die veel van hun leeftijdgenoten er in die tijd toe dwong om tijdelijk bij hun ouders, schoonouders of in een zomerhuisje te gaan wonen, konden de Messemakers meteen een eigen huis kopen. De moeder van Henk had veel voor hem gespaard: op zijn spaarboekje stond een fors bedrag.

Schipper-eigenaar Henk Messemaker aan boord van zijn kotter, de KW 45.

Ze kochten een huis aan de Julianalaan en kregen daar in juli 1961 hun eerste kind, een te vroeg geboren meisje dat maar een dag heeft geleefd. Annie: “In mei 1963 werd onze Henk geboren en Jaap is van augustus 1964. We hebben na de geboorte van Jaap tien jaar gewacht met kinderen krijgen. Ik was 34 toen onze dochter Annette kwam. En toen ik 41 was, kwam er nog één, onze Willem. Ik laat maar in het midden of die gepland was.”

Hoewel Annie eraan gewend was dat de mannen altijd van huis waren – haar vader had zelf na de oorlog op de grote vaart gezeten en was geregeld een half jaar van huis – kon ze toch niet tegen het alleen zijn. “Als Henk naar zee was, liep ik meteen naar mijn moeder. Wij woonden op de Julianalaan en dat was zo’n eind weg – je had geen auto, geen brommer, geen fiets; ik voelde me helemaal verloren daar, dus dan ging ik logeren bij mijn moeder. Ik had voor coupeuse geleerd en was de hele dag aan het naaien voor familieleden. Mijn moeder deed het huishouden, keek naar de kinderen, je weet wel, het wassen en plassen.”

Terwijl Annie vroeger nooit precies wist wanneer haar man terugkwam van zee en dus weleens onbedoeld bij haar moeder sliep op de dag van Henks thuiskomst, maken de moderne communicatiemiddelen het tegenwoordig een stuk eenvoudiger. “Nu weet ik het altijd precies. Ik kan via de satelliet bellen, ik heb zelfs nog met mijn oude lijf geleerd met de computer te werken.” Op de opmerking van Henk dat hij meestal ’s ochtends belt om haar goedemorgen te wensen, zegt ze: “Niet altijd, hoor, maar dan stuur ik ’s avonds een mailtje – dan schrijf ik: is de verkering uit?”

De Messemakers vormen een hecht familiebedrijf dat voortbouwt op hetgeen Henks vader en later ook zijn moeder hebben opgebouwd. Zijn vader werkte tot 1961 bij rederij Parlevliet en begon daarna voor zichzelf. Hij kocht zijn eerste kotter en richtte in 1962 de rederij Messemaker BV op. Henk voer vijfentwintig jaar als schipper voor deze rederij. Na het overlijden van zijn vader werd zijn moeder eigenares van de rederij en maakte het bedrijf met ijzeren hand groot. Na haar overlijden bleek uit haar testament dat ze graag wilde dat een van de kinderen het overnam. Henk vervulde die wens – op zijn leeftijd, tweeënzestig, een hele onderneming. Hij moest zijn broers en zuster uitkopen. “Ik ben de alleroudste schipper van het hele Nederlandse volk. Echt waar. Ik ben mijn vader en moeder hartstik-

Naar een duurzamere visserij

Het stimuleren van duurzame visserij staat hoog op de beleidsagenda van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Het ministerie installeerde in 2006 de Task Force Duurzame Visserij om een economisch en ecologisch duurzaam perspectief voor de Noordzeekottervloot te creëren. Veel Nederlandse initiatieven om duurzaamheid te bevorderen worden (mede)gefinancierd vanuit het Europese Visserijfonds. Voor de periode 2007-2013 is een budget van 44,6 miljoen euro beschikbaar voor één saneringsronde en investeringen in duurzamere visserijtechnieken. Het gaat hierbij om technieken die bodemberoering, ongewenste bijvangsten en brandstofverbruik moeten beperken. Opvallend genoeg vertaalden de vissers het begrip duurzaamheid zelf lange tijd vooral in termen van behoud van werkgelegenheid en energiebesparing. Duurzame visserij betekende voor hen vooral een hoog rendement met een zo laag mogelijk verbruik van brandstof en zo weinig mogelijk vermogen.
In toenemende mate raken vissers tegenwoordig echter geïnteresseerd in alternatieve, nieuwe vangsttechnieken, zoals de elektrische boomkor of een terugkeer naar de staand want-techniek (zoals de vleetvisserij van vroeger). Zaten ze een paar jaar geleden nog niet te wachten op duurzaamheidsexperimenten, anno 2009 begint het enthousiasme te komen. “Eindelijk wordt begrepen dat het anders moet”, zei Johan Nooitgedagt, voorzitter van de Nederlandse Vissersbond, in Trouw (22 juni 2009). Momenteel worden er met steun van het ministerie van LNV dertig innovatieprojecten uitgevoerd. Het gaat onder andere om experimenten met de pulskor, hydrorig, sumwing en outrig. De *pulskor* is een boomkor voorzien van elektroden die stroomimpulsen afgeven zodat vissen als tong en schol loskomen van de zeebodem. Bij de traditionele boomkor gebeurt dat met kettingen die de bodem omwoelen. De *hydrorig* maakt gebruik van waterverplaatsing (via een soort spoilers) in plaats van kettingen om de vis op te schrikken. De *sumwing* is een soort vliegtuigvleugel die vlak boven de zeebodem zweeft en het visnet openhoudt. Bij de *outrig* tenslotte wordt het net niet opengehouden door een boom of soortgelijk langwerpig voorwerp, maar door ouderwetse borden. ‘Bokken met borden’ noemen de vissers dat. De nieuwe technieken moeten brandstof besparen, de zeebodem zo veel mogelijk intact laten en bijvangst voorkomen.
Een groot probleem is wel dat de visserijsector lijdt onder de economische crisis en dat de schipper-eigenaren weinig speelruimte hebben om te experimenteren. Nooitgedagt: “Vissers kunnen zich de luxe niet veroorloven om er een weekje op uit te gaan met een nieuw net. Ze kunnen die besomming niet missen.”

De hydrorig schrikt de vissen op door middel van waterverplaatsing, en niet door middel van kettingen zoals de traditionele boomkor.

De KW 45 van de familie Messemaker vertrekt uit de haven van IJmuiden.

ke dankbaar. Ze hebben zich veel moeten ontzeggen. Doordat zij toen voor zichzelf begonnen zijn, heb ik nu een eigen bedrijf. En als mijn vader bij een reder was blijven varen, dan had ik nu helemaal niet meer gevaren, denk ik. Ik ben wel op een ongelukkig moment eigenaar geworden. De olie is hartstikke duur nou. Maar ik ben optimistisch van aard – ik stap snel over moeilijkheden heen. De jongens ook, we zitten nooit lang ergens over te zeuren."

Naast Henk varen zijn drie zoons, een neef en een andere Katwijker mee op de kotter. Plus een paar Polen, die via een speciaal uitzendbureau worden ingehuurd. "Mijn jongens zitten al helemaal in het bedrijf. Als ik zeg, ik ga volgende week niet mee, dan kan dat. Ik blijf weleens een reisje thuis. Ik hoef niet per se meer aan boord te zijn. De een kan schipper wezen, de ander is machinist en de jongste is kok en inkoper. Ze verdienen alle drie evenveel. Dat was bij ons thuis ook al zo. We hebben altijd hetzelfde verdiend. Niet dat we het slecht hadden, we hadden het hartstikke goed."

"Ik hoef echt niet meer mee, maar elk mannetje is meegenomen en ik moet zeggen: ik heb toch best nog mijn kennis over de Noordzee. Aan boord doe ik het tegenwoordig wel een beetje rustiger aan. Normaal houdt steeds om de beurt iemand de wacht, maar dat doe ik zelf niet meer – dat doen mijn zoons nu. Ik heb een parttime baan eigenlijk. Ik ga rustig naar mijn kooi toe en dan kijk ik televisie. Als er een programma is dat mijn vrouw graag

Intensief samenwerken aan boord van de KW 45.
Naast de Messemakers werken er regelmatig ook een paar 'vreemden' mee.

wil zien, dan bel ik haar: Luister, op RTL5 is dat en dat programma. Het is niet meer te vergelijken met vroeger."

Ook de vrouwelijke familieleden hebben een, weliswaar informele, taak in het familiebedrijf. De schoondochters maken het schip schoon. Annie doet onderdelen van de financiële administratie. "Ja, ik maak de rekeningen open. En dan doe ik ze in de map Ongecontroleerde Rekeningen. Mijn man kijkt ze na en dan gaan ze in de map Gecontroleerde Rekeningen. Dan betaalt mijn schoonzoon ze via de computer en later doe ik de bankafschriften weer in een map. Ik heb eigenlijk een makkelijk baantje. Ik doe ook de voorbereiding van de betaling van de bemanning. Ik schrijf op: zo lang gevaren, die en die dagen, en dat breng ik naar de boekhouder. Die rekent het salaris uit en stuurt alles terug en dan kan ik iedereen betalen. In de tijd van mijn schoonmoeder ging die echt geld halen bij de bank. Dat deed ze in zo'n zakje en als je niet thuis was, gooide ze het in een envelopje door de brievenbus."

De week voorafgaand aan ons eerste gesprek met Henk en Annie is er iets vervelends voorgevallen. Henk vist in de territoriale wateren van Noorwegen en is, naar eigen zeggen

Duurzame vis loont

De consument van tegenwoordig eist duurzaam gevangen vis, en supermarkten en viswinkels moeten aan die wens tegemoet komen. Maar hoe toon je als visser aan dat je op milieuvriendelijke wijze vist? Daarvoor zijn verschillende certificaten en keurmerken in het leven geroepen. Het belangrijkste is het MSC-keurmerk, dat uitgegeven wordt door de Marine Stewardship Council en met hulp van het Wereld Natuur Fonds is ontwikkeld. Een paar jaar geleden kregen Nederlandse haringvissers als eerste in Europa dit certificaat. Inmiddels heeft ook de Pelagic Freezer-Trawler Association – een consortium van de vier grote Nederlandse trawlerbedrijven – het MSC-certificaat voor makreel ontvangen, zodat alle door Nederlandse trawlers aangelande makreel inmiddels duurzaam is. Sinds kort bestaat er ook het Certificaat Verantwoordelijk Vissen van het Productschap Vis. Het geeft vishandelaren de zekerheid dat de vis op verantwoorde wijze is gevangen en verwerkt, zodat zij hun eigen kritische afnemers – supermarkten en visdetaillisten – de nodige bewijzen kunnen leveren. De KW 45 van de familie Messemaker is de tweede Nederlandse kotter die dit certificaat kreeg uitgereikt, in juli 2009. Meer dan twintig kotters doorliepen op dat moment de beoordelingsprocedure. Bij die procedure wordt met uitgebreide checklists nagekeken of de bedrijfsvoering wel veilig en hygiënisch is en voldoet aan alle wettelijke eisen.

Overhandiging van het Certificaat Verantwoordelijk Vissen aan de bemanning van de KW 45, zomer 2009.

vanwege een administratieve futiliteit, opgepakt door de politie. Henk: “Ja, dat heeft me een hoop geld gekost. Kijk, vroeger mocht je overal vissen. Er waren geen regels – je mocht alles binnenbrengen, je mocht haring vissen, je mocht tong vissen, je mocht schol vissen, je mocht alles. Maar vanaf de jaren zeventig kreeg je die quota. De één kreeg haring toebedeeld en wij konden kiezen tussen kabeljauw of tong en schol. Wij hebben toen voor tong en schol gekozen, goed dat we dat gedaan hebben, want die kabeljauw is gewoon verdwenen.”

“Op een gegeven moment kregen we een briefje thuis, in 1970 was dat. Met quota voor tong en schol. Kregen we van de regering. Maar laten we eerlijk wezen, dat was zo veel dat niemand naar dat briefje keek. We verkochten wit, we verkochten grijs, we verkochten zwart, we deden alles. We vaarden maar raak, de ene na de andere nieuwe kotter kwam in de vaart. Die quota hadden we gekregen op basis van de situatie van tien jaar terug. Ze hadden gekeken naar wat we tien jaar eerder gevangen hadden en aan de hand daarvan kregen alle Nederlandse eigenaars hun eigen quotums toebedeeld. En elk jaar is dat een beetje strenger geworden. Het ene jaar mochten we dit niet, het andere jaar mochten we dat niet. Ieder jaar werd er een beetje afgehaald. Die biologen werken samen met elkander, met Engeland, Frankrijk, Duitsland enzovoorts. Die hebben gezegd: Luister, de visstand wordt minder, de kabeljauw, de schol, de tong en je krijgt dus minder quota.”

“En ook het water is verdeeld. Zodoende heeft Noorwegen nu tweehonderd mijl economische zone. Vroeger ging je de Noord over, dan kon je overal vissen. Als ik nu naar het noorden vaar en in de buurt van de economische zone kom, moet ik me melden: waar ik ga beginnen, hoeveel vis ik aan boord heb. Ik mag er wel vissen, maar ik moet wel eerst een vergunning aanvragen. Als we er zijn, dan worden we constant gecontroleerd. Dat gaat

haring

horsmakreel

kabeljauw

makreel

schol

tong

per kilo vis, dat kun je niet geloven. Ik moet dan elke trek invullen: ik heb zoveel schol, ik heb zoveel kabeljauw, ik heb zoveel tarbot. Dat moet je allemaal invullen en na zeven dagen moet je een vangstrapport inleveren. Dat is vrij streng, heel erg streng kun je wel zeggen. Dat komt, Noorwegen zit niet bij de EU. Ze willen liever dat je nooit komt dan dat je een dag komt. Ze maken het je dus zo moeilijk mogelijk."

"Ik ben nu opgebracht voor echt zo weinig. Ik had twee getallen niet bij elkaar opgeteld. Nu heb ik dus een bekeuring van 24.000 euro gehad. Ikzelf 20.000 euro en mijn zoon 4000. Dat zijn gewoon pesterijen. Zaterdagavond ben ik om negen uur in Egersund aangekomen, en daar werd ik gelijk gearresteerd. En zondagochtend ben ik om tien uur naar het politiebureau gebracht, daar hebben ze ons tot 's middags vier uur verhoord. Zúlke lijsten ingevuld. Wat ik verdiende, wat ik in huis had, de hypotheek die ik op het schip heb, bij wie mijn schip verzekerd is. Met een Hollandse tolk erbij. Om vier uur komt er een politiefunctionaris: 24.000 euro moet ik cash betalen. Maar waar haal ik op zondagmiddag zoveel geld vandaan? Een goeie kennis heeft uiteindelijk borg voor me gestaan. Zondagavond om tien uur voer ik de haven weer uit – twee visdagen en duizenden euro's kwijt. Dat is rot."

"Ik word elk jaar wel een keer opgebracht in de Noorse zone. Ik ben ongeveer de enige Hollander die nog in die zone vist. De meesten hebben de stuipen van die Noren en ze vinden het te ver stomen. Maar als je hier dichtbij blijft, dan zitten er veel te veel schepen op een te kleine plek. Dus wij gaan naar de Noord. Ik heb daar wel dertien soorten vis om op te vissen. Dertig procent van mijn besomming is niet-gequoteerde vis."

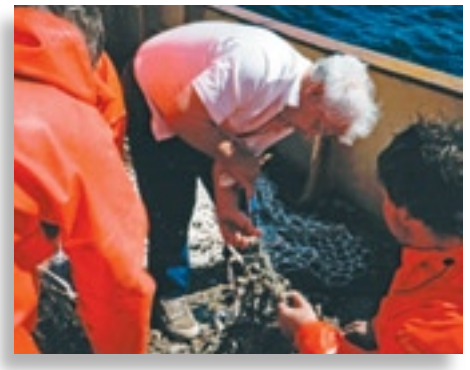

Henk Messemaker: "We varen hard. We moeten wel. Ik moet gewoon besommen."

"Bij ons is het wel extreem. Wij varen hard – het is echt keihard werken. Maar ik moet gewoon besommen. Veel mensen willen het weekend thuis zijn of eens in de tien dagen. Wij zijn twee of drie weken weg, want we lossen een paar keer in Denemarken en dan gaan we weer terug. Ik ga dus ver over mijn zeedagen heen. Die dagen gaan ook per Biesheuvelgroep en worden over de leden verdeeld. In mijn groep, van de Vissersbond, zitten maar een paar kotters en die sponsoren mij met zeedagen."

"Ik hoop dat we het in de toekomst wat rustiger aan kunnen gaan doen, alhoewel die jongens het eigenlijk prima vinden zo. Maar we moeten wel; de regering haalt er telkens quotum vanaf. Je kunt het bijna niet bijhouden, dan weer tien procent schol eraf en dan tien procent tong. Met je quotum moet je rond zien te komen. Je moet goed kunnen inschatten wanneer je de beste prijs kunt krijgen. Vorig jaar heb ik 40.000 kilo scholquotum gehuurd, omdat ik tekortkwam. Toen moest ik tachtig cent per kilo betalen voor de schol en twee euro vijftig voor de tong. Nu heb ik veertig cent per kilo betaald. Dus de schol die ik nu ga vangen, daar heb ik al dik voor moeten betalen. Iedere schipper is aangesloten bij een Biesheuvelgroep. Als er een andere eigenaar dan wat scholquotum overheeft, dan laat hij dat weten; dan komt er een faxje binnen. Ik koop dan bijvoorbeeld 60.000 kilo schol en dat wordt dan op mijn quotum bijgeschreven. Als je elke reis moet tobben om uit te komen met je vis… Ik koop trouwens liever dan ik huur, ik ben nooit bang geweest voor een hypotheek. Ik moet gewoon besommen. Dan koop ik liever quotum erbij, ook voor volgend jaar."

De overheid stimuleert al een aantal jaren dat kottereigenaren hun schip uit de visserij halen, als een van de maatregelen om de overbevissing tegen te gaan. In 2005 werd 38 miljoen euro uitgetrokken voor sanering van de kottervisserij. Eind 2007 volgde een tweede saneringsronde, waarbij drieëntwintig grote bokkers uit de vaart werden genomen. Voor schipper-eigenaren die er toch al mee wilden stoppen, kan zo'n saneringsronde een aantrekkelijke optie zijn. Annie: "Wij hebben kennissen in Urk, die man heeft zijn schip verkocht, maar wel het quotum gehouden. Die hebben een mooie bungalow laten bouwen en hebben nu een rijk leven." Henk voegt eraantoe: "Als ik mijn hele quotum zou verhuren, dan zouden we ook lekker kunnen leven. Maar dat gaat niet. Dan kan ik niet meer varen en hebben de jongens geen werk meer. Een schip aan de kant is niks, dus dat doen we niet. Ach, die quotering is uiteindelijk een goede zaak. Als we niet aan banden gelegd worden, dan vissen we alles kapot. Ja, ik ben er hartstikke blij mee. Ten eerste hebben we geen concurrentie, want geen hond begint er meer aan. Wie begint er nou nog met de visserij? Ik heb 270.000 kilo schol en 70.000 kilo tong, dat is vrij veel voor Katwijkse begrippen. En nu is er weer 38 miljoen beschikbaar voor sanering van de vloot en dan komen er natuurlijk ook weer quotums vrij. Die quotering heeft ons financieel rijk gemaakt. Ik vind het een prima zaak."

We ontmoeten Annie voor een laatste gesprek in de zomer van 2009. Er is veel veranderd in hun leven. En dat geldt niet alleen voor hun interieur dat nu is ingericht met modern zwart meubilair uit Italië. Begin 2009 is Henk ernstig ziek geworden. Veteranenziekte, nota bene opgelopen in zijn eigen huis. Hij is noodgedwongen gestopt met de visserij. Oudste zoon Henk is nu de schipper aan boord van de kotter. Jaap, de tweede, houdt zich bezig met de machines en apparatuur aan boord en Willem, de jongste, is de stuurman. Een paar maanden nadat Henk ziek is geworden, is zijn kleinzoon Henk – de oudste zoon van Jaap en Heleen – aan boord gekomen om een jaar stage te varen voor de Visserijschool. De traditie wordt voortgezet.